

ГЕОСА

ГЕОСАЯСАТ терминін енгізген швед ғалымы: Рудольф
Челлен

Геосаясатты мемлекет туралы ілім, кеңістіктегі ағза деп
анықтаған ғалым: Р.Челлен

Қазіргі заманғы геосаясаттың басты мақсаты: мемлекеттің
геостратегиясын анықтап, тұжырымдау.

Геосаят әлемді билеу ғылымы деп атаған: Орыс ғалымдары

Геосаясат туралы құнды пікір айтқан ғалым: Аристотель

Крит арқылы Грекияға ықпал етуге болады деген ғалым:

Аристотель

Геосаясаттағы ЖАҢА ТӘРТІП: көпполюсті әлем, интеграция,
сауда одақтары.

Ғаламдық деңгейдегі қарама-қарсы топтар:

Бай - Солтүстік

Кедей - Оңтүстік

Батыс - Христиан

Шығыс - Мұсылман

Геокеңістікке бақылау жасаудың тетіктері мен формаларын зерттеу

Ғаламдық деңгейдегі әртүрлі күштердің кеңістік шегараларын айқындау және болжам жасау

Жетекші геосаяси күштердің ықпал аймақтарын жіктеу негізінде дүниежүзін геосаяси аудандастыру

Геосаясат субъектілері үшін геосаяси кодтарды жасау

59-сурет. Геосаясаттың негізгі міндеттері

Ғаламдық деңгейдегі әскери-экономикалық, саяси күштердің кеңістік шегараларын айқындау және болжау негізінде жасалатын моделі:

ӘЛЕМДІК ТӘРТІП

Әлемдегі жетекші геосаяси күштердің ықпалды аймақтарын жіктеу негізінде аудандастырады/ажыратылады:

ГЕОСАЯСИ АЙМАҚ

ГЕОСАЯСАТ ДҮНИЕЖҮЗІНДЕГІ ГЕОСАЯСИ
СУБЪЕКТИЛЕР ҮШІН ЖАСАЙДЫ:

ГЕОСАЯСИ КОД

ГЕОСАЯСАТТЫҢ ҒЫЛЫМИ НЕГІЗІ

ГЕОГРАФИЯ

ГЕОСАЯСАТТЫҢ НЕГІЗГІ ҰҒЫМЫ

ӘЛЕМДІК ТӘРТІП

БЕЛГІЛІ БІР УАҚЫТ КЕЗЕҢІНДЕ ӘЛЕМДЕГІ
ГЕОСАЯСИ
КҮШТЕРДІҢ АРАСАЛМАҒЫН БЕЙНЕЛЕЙТІН
ГЕОСАЯСИ ҚҰРЫЛЫМ

ӘЛЕМДІК ТӘРТІПТІ ӨЗГЕРТКЕН ОҚИҒА
КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ ҮДЫРАУЫ

ГЕОКЕҢІСТІККЕ БАҚЫЛАУ ЖАСАУ ҰҒЫМЫН
ЭКСПАНСИЯ ТҮСІНІГІМЕН БАЙЛАНЫСТЫРҒАН
ҒАЛЫМ

К.Э.СОРОКИН

САЯСИ ГЕОГРАФИЯНЫҢ НЕГІЗІН ҚАЛАҒАН НЕМІС ҒАЛЫМЫ Ф.РАТЦЕЛЬ ОЙЛАП ТАПҚАН

ЭКСПАНСИЯНЫҢ ЖЕТІ ЗАҢЫ

1. Мемлекет көлемі мәдениет дамуына қарай ұлғая береді
2. Мемлекеттің кеңістік жағынан ұлғаюы: идеология, өндіріс, сауда, мемлекеттің таратушы сәулесі артады
3. Саяси бірліктерді жұту арқылы мемлекет ұлғаяды
4. **Шегара – мемлекеттің шетіндегі бір орган, ажырамас бөлігі**
5. Экспансияны жүргізу арқылы мемлекеттің қамтып қалуға тырысатын аса маңызды аймақтары (жағалау, өзен алаптары, аңғарлар, бай аймақтар)
6. Экспансияға түрткі болатын импульс сырттан келеді, мемлекеттің дамуы өзінен төменірек сатыда тұрған мемлекеттің есебінен жүргізеді
7. Әлсіз ұлттардың араласуы немесе тұтасуы тәрізді тенденция қозғалыстағы аумақтардың одан әрі ұлғая беруіне түрткі болады

**ГЕОСАЯСАТТАҒЫ МҮДДЕЛЕР ҰҒЫМЫ
ТҮРЛЕРІ**

**МЕКЕМЕЛІК, ҰЛТТЫҚ, МЕМЛЕКЕТТІК,
КОАЛИЦИЯЛЫҚ**

**ГЕОСАЯСАТТАҒЫ МҮДДЕЛЕР
ҰҒЫМЫНДАҒЫ ЕҢ МАҢЫЗДЫСЫ
МЕМЛЕКЕТ МҮДЕЛЛЕРІ**

ГЕОСАЯСАТТЫҢ НЕГІЗГІ ОБЪЕКТІСІ
ҒАЛАМШАР КЕҢІСТІГІ

ГЕОСАЯСАТТЫҢ ҚҰРАЛДАРЫ
САЯСИ, ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ, ЭКОНОМИКАЛЫҚ,
АҚПАРАТТЫҚ, МӘДЕНИ

**ӘСКЕРИ КҮШ ҚОЛДАНБАЙ ҚАРСЫЛАС
МЕМЛЕКЕТТІҢ ГЕОСАЯСИ ЖАҒДАЙЫНА
НҰҚСАН КЕЛТІРУ**

ЖҰМСАҚ КҮШ(SOFT POWER)

**ГЕОСАЯСИ БАСЫМДЫҚҚА ҚОЛ ЖЕТКІЗУДІҢ
ЖАНАМА ЖОЛДАРЫНЫҢ БІРІ
ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰРАЛ**

ӘЛЕМДЕГІ ӘСКЕРИ ҚАҚТЫҒЫСТАР АЙМАҒЫ
АФРИКА, АЗИЯ

АРАБ ӘЛЕМІНДЕГІ БОЛҒАН ТОЛҚУЛАР
ЕГИПЕТ, ТУНИС, ЛИВИЯ, БАХРЕЙН

61-сурет. ХХІ ғасырдағы әлем дамуына ықпал ететін саяси факторлар

**XXI ғ ӘЛЕМДЕГІ АСА ҚАУІПТІ КЕҢ ТАРАҒАН
ҚҰБЫЛЫС**

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЛАҢКЕСТІК

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЛАҢКЕСТІК ПАЙДА БОЛДЫ

1960ж

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЛАҢКЕСТІКТІҢ МАҚСАТЫ

МЕМЛЕКЕТТІ БАСҚАРУ ІСІНЕ КЕДЕРГІ

КЕЛТІРУ ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСИ НҰҚСАН

КЕЛТІРУ, ТҰРАҚСЫЗ ЖАҒДАЙ

КАПЫПТАСТЫРУ

**ДҮНИЕЖҮЗІНІҢ ГЕОСАЯСИ КЕҢІСТІГІНЕ
ҚАРАМА ҚАЙШЫ ҮДЕРІС
АНТИГЛОБАЛИЗМ**

**АНТИГЛОБАЛИЗМ ҰЙЫМЫ АЛҒАШ
ТІРКЕЛГЕН ЕЛ**

ФРАНЦИЯ, 1998ж

АНТИГЛОБАЛИСТІК ҰЙЫМДАР

**ҒАЛАМДЫҚ ӘРЕКЕТ, БЛЭК БЛОК, ҮШІНШІ
ҰСТАНЫМ, РАДИКАЛДЫ ЭКОЛОГТАР**

АЗИЯДАҒЫ АУМАҒЫ ІРІ ЕЛДЕР
ҚЫТАЙ, ҮНДІСТАН, Қазақстан, САУД
АРАБИЯСЫ,

ХАЛҚЫ 100 МЛН АСАТЫН АЗИЯДАҒЫ ЕЛ
САНЫ

7 ЕЛ

ӘЛЕМДЕГІ ЯДРОЛЫҚ ҚАРУЫ БАР ЕЛ САНЫ

8 ЕЛ

АЗИЯДАҒЫ ЯДРОЛЫҚ ҚАРУ БАР ЕЛДЕР
ҚЫТАЙ, ПӘКІСТАН, КНДР, ҮНДІСТАН

ЯДРОЛЫҚ ҚАРУЫ БАР, АУМАҒЫНЫҢ
БАСЫМ БӨЛІГІ АЗИЯДА ОРНАЛАСҚАН ЕЛ
РЕСЕЙ

ӘЛЕМДІК ДІНДЕРДІҢ БЕСІГІ
АЗИЯ

Азияда әлемдегі аумағы, халқының саны жағынан аса ірі елдердің орналасуы

Діни, мәдени ала-құлалықтар, әлемдік діндердің отаны болуы

Азияда әлемдік экономика алпауыттарының орналасуы

Ұзақ жылдар бойы шешілмей келе жатқан шиеленіс ошақтарының болуы (араб-израиль, Корея түбегі және т.б.)

Азияда саяси тұрғыдан «салмақты» саяси күштердің шоғырлануы

Аймақ елдерінің даму деңгейінің үлкен айырмашылық жасауы

63-сурет. Азиядағы геосаяси кеңістікке ықпал ететін факторлар

ОҢТҮСТІК БАТЫС АЗИЯДАҒЫ ЖАНЖАЛ
АРАБ-ИЗРАИЛЬ, ИРАК АЗАМАТТЫҚ
СОҒЫСЫ

ҮНДІСТАН МЕН ПӘКІСТАН АРАСЫНДАҒЫ
ТАЛАС АЙМАҒЫ
ДЖАММУ, КАШМИР